

3. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави /П.М.Рабінович. - К.: Атіка, 2001. - 176 с.
4. Держава і право : зб. наук. пр. - К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. - Вип. 12.: Юридичні і політичні науки. - 568 с.
5. Авдеев Д.А. Правовой механизм обеспечения прав и свобод человека и гражданина в субъектах Российской Федерации: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Д.А. Авдеев. - Тюмень, 2004. - 239 с.
6. Радзівєвська В.В. Формування правового визначення поняття механізму забезпечення прав і свобод людини та громадянина / В.В. Радзівєвська // Права людини в умовах сучасного державотворення: теоретичні і практичні аспекти : зб. тез доповідей за матеріалами ІV Міжнародної науково-практичної конференції студентів і молодих вчених (11-12 грудня 2009 року) / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». - Суми, 2009. - С. 40.

ЩОДО РЕФОРМУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В АПК: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ОФОРМЛЕННЯ ЗЕМЕЛЬ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Бригадир І.В.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри трудового та господарського права факультету №2
Харківського національного університету внутрішніх справ
м. Харків, Україна*

Після проголошення незалежності, Україна почала розбудовувати систему господарювання відмінну від планової економіки. Це потребувало створення організаційних та правових умов для розвитку нових організаційно-правових форм господарювання. В сфері сільського господарства як основні товаровиробники функціонували колгоспи та радгоспи. Для урізноманітнення форм господарювання на селі, використовуючи передовий світовий досвід, було створено умови для розвитку фермерських господарств. Спочатку законодавець їх назвав селянські (фермерські) господарства, а з 2003 року це фермерські господарства.

Для забезпечення фермерів основним засобом виробництва - землею, приймалася законодавча база, нормами якої передбачалося надання фермерським господарствам та їх членам земельних ділянок на правах власності та користування.

Право приватної власності на землю надавалося досить рідко, звідки давалася багаторічна монополія держави на землю і інертність позиції чиновників щодо цього питання. Тому практика виділення земель фермерам пішла шляхом надання права постійного користування на землю для ведення фермерського господарства. Подальший розвиток земельних відносин вказав на нежиттєздатність права постійного користування для приватного власника, і з 2002 року відпала сама правова можливість надання на праві постійного користування землі для ведення фермерського господарства.

Однак, значна кількість таких господарств існує до сьогодні, їх засновники є уже людьми похилого віку і не завжди мають можливість або бажання займатися сільськогосподарським товарним виробництвом. Переоформити право постійного користування на інших осіб до смерті титульного землекористувача практично нереально. Адже, Земельний кодекс України (2001 року) в перехідних положеннях передбачає тільки право переоформлення постійного користування на право оренди чи право власності.

Оренда не зовсім рівноцінна праву постійного користування: є строковість, оплата має здійснюватися кожного місяця, договірний характер, розмір плати зазвичай встановлюється більший ніж земельний податок не зважаючи на вимоги тих же перехідних положень ЗКУ. Однак з орендою відносно зрозуміло процедуру передачі.

Право власності вимагає подолання значних складностей, які закладені в самому Законі України «Про фермерське господарство». Так ст. 13 названого Закону містить такі положення:

«2. Членам фермерських господарств передаються безоплатно у приватну власність із раніше наданих їм у користування земельні ділянки у розмірі земельної частки (паю) члена сільськогосподарського підприємства, розташованого на території відповідної ради. ... 4. Громадяни України, які до 1 січня 2002 року отримали в постійне користування або оренду земельні ділянки для ведення фермерського господарства, мають переважне право на придбання (викуп) земельних ділянок розміром до 100 гектарів сільськогосподарських угідь, у тому числі до 50 гектарів ріллі, у власність з розстрочкою платежу до 20 років».

На практиці багато фермерів в процесі паювання колгоспів, розпаювали і землі своїх господарств в той же час. Однак не всі це зробили. На сьогодні при поділі земель (по суті паюванні) фермерського господарства фермери стикаються із занадто детальним і буквально виконанням норми закону з боку чиновників. А саме, право постійного користування оформлялося на одну особу - голову та засновника господарства. Інші члени не вказувалися в документах. А тому при виділенні земельних ділянок береться до уваги те, що «членам фермерських господарств передаються безоплатно у приватну власність із раніше наданих їм у користування земельні ділянки». Тобто, збиралися і створювали господарство разом, працювали та розбудовували спільно, але в державному акті про право постійного користування вказаний тільки один користувач, а тому тільки він і може отримати у власність земельну ділянку при приватизації земель фермерського господарства.

Інші особи не мають документів про право користування землями, а тому не можуть бути учасниками приватизації. Така практика. І це в той час, що розмір земель які виділялися для фермера початково залежали в тому числі від кількості членів господарства, які вказувалися в заяві про отримання земельної ділянки. Таке буквально виконання унеможливорює отримання, а головне належне оформлення прав на земельні ділянки, які використовуються фермерськими господарствами.

Для подолання такої ситуації та практики доцільно внести наступні зміни до Закону України «Про фермерське господарство»:

П. в) ч. 1 ст. 12 викласти в редакції: «в) земельної ділянки, що використовується фермерським господарством на праві користування».

Перше речення ч. 2 ст. 13 викласти в редакції: «Членам фермерських господарств передаються безоплатно у приватну власність із складу земель державної та/або комунальної власності, які використовуються фермерськими господарствами земельні ділянки у розмірі земельної частки (паю) члена сільськогосподарського підприємства, розташованого на території відповідної ради».